

JEZIČKO-KOMUNIKACIJSKO PONAŠANJE SRBA U VIŠEJEZIČNOM OKRUŽENJU RUMUNSKOG BANATA

Jedan od najzanimljivijih aspekata dvojezičnosti je činjenica da su dva ili više jezika u stalnom kontaktu u mentalnim strukturama iste osobe. Ova činjenica povezana je sa nekoliko pitanja usredsređenih na interkulturnu komunikaciju, kognitivne procese, jezičke izraze i sociolingvističke aspekte jezičkog ponašanja bilingvalaca. Pod pojmom lingvističko ponašanje shvatamo izbor i upotrebu jezika u procesu komunikacijske interakcije, u našem slučaju srpsko-rumunskih dvojezičnih pojedinaca. S obzirom na to da se jezička komunikacija u najširem smislu te reči odvija u specifičnoj jezičkoj situaciji, sledeća kontekstualna područja su relevantna za analizu jezičkog ponašanja članova dvojezičnih srpsko-rumunskih porodica koje žive u Banatu u Rumuniji: 1) istorijsko-socijalni kontekst; 2) kontekst govorničke zajednice; 3) interaktivni kontekst; 4) jezički kontekst. (Kiss, 2002: 67). Cilj ove studije je da analizira jezičko i komunikativno ponašanje članova srpsko-rumunskih dvojezičnih porodica u porodičnom i javnom okruženju. Deo cilja je prepoznavanje faktora koji utiču na preferencije jezika u zavisnosti od domena komunikacije.

Cljučne reči: višejezičnost, domeni komunikacije, jezičko ponašanje, Srbi u Rumuniji, interkulturalnost.

Uvod u pitanje jezičkog ponašanja

U sociolingvistički orijentisanim istraživanjima jezičkog ponašanja bilingvalaca, pored jezičko-situacionog konteksta, naglasak se stavlja na okruženje, odnosno scenu jezičke komunikacije, koje su deo konteksta interakcije (jezička situacija). U stručnoj literaturi (Schmidt-Rohr, 1963; Mak, 1935; Frey, 1945) nailazimo na relativno opsežnu podelu scene jezičke komunikacije - takozvani komunikacioni domeni. Najčešće je to dvostruka podela koja odražava privatni i javni aspekt društvenog života.

¹ mata.andreici@e-uvt.ro
janko.gubani@gmail.com; ianko.gubani@lils.unibuc.ro

V. Labov (1972) definiše formalno i neformalno okruženje jezičke komunikacije, tvrdeći da neformalno (porodično) okruženje karakteriše veća koherentnost od javnog (formalnog) i da je izbor jezika za komunikacijski čin podsvesni. Ovo posebno važi za manjinske jezičke zajednice.

J. Kis (2002: 69) predlaže četiri komunikaciona domena (kao dva para opozicije u prostoru / okruženju): intimni i lični (privatna sfera) i društveni život i javni život (javna sfera).

Za razliku od ovih autora, MekKinon (1993: 501-515) definiše pet komunikacionih domena koji se nalaze u obe sfere: 1) lični (snovi, molitve), 2) porodični (komunikacija sa partnerom i ostalim članovima porodice), 3) zajednički (opšti i crkveni poslovi), 4) transakcijski (poslovni kontakt) i 5) službeni (lokalni službeni jezik, komunikacija sa nastavnicima).

U okviru pomenutih domena koji utiču na izbor jezičkog koda u komunikacijskim interakcijama bilingvalaca, takođe deluje i širok spektar drugih faktora, kao što su npr. maternji jezik i etnička pripadnost, vrste jezika koji se koriste u porodici i broj članova porodice koji govore datim jezicima, položaj jezika u porodici (dominantni manjinski ili većinski jezik), struktura jezičkog okruženja, obrazovne institucije i starost sticanje kompetencija iz drugog jezika, stepen osposobljenosti za većinske i manjinske jezike, kao i uticaj spoljnih jezičkih resursa (televizija, radio, knjige, časopisi).

Plan istraživanja i glavni rezultati

Glavni cilj studije slučaja je okarakterisati jezičko i komunikativno ponašanje članova srpsko-rumunskih dvojezičnih porodica koje žive u Rumuniji. Ostvarenje cilja znači i identifikovati faktore koji utiču na jezičko ponašanje i jezičke preferencije unutar utvrđenih jezičko-komunikacionih domena.

Na osnovu teorijskog istraživanja i prethodnog iskustva u komunikaciji sa pripadnicima srpske manjine u Rumuniji, možemo formulisati sledeće hipoteze: **H1:** *Komunikacija na srpskom jeziku svakodnevni je deo života srpskog stanovništva u rumunskom Banatu, ali samo u onim opštinama u kojima dominira stanovništvo srpske nacionalnosti. U opštinama sa mešovitim etničkim sastavom, međutim, komunikacija na srpskom jeziku je marginalna.* **H2:** *Dvojezičnost u komunikaciji srpske etničke grupe opada u zavisnosti od starosti korisnika jezika i sredine u kojoj žive. Najintenzivnije manifestacije dvojezičnosti, a u nekim slučajevima čak i višejezičnosti javljaju se u komunikaciji najmlađe generacije. Najstariju generaciju karakteriše snažna sklonost ka dijalekatskom obliku srpskog jezika. Srednja generacija zadržala je dijalekt srpskog jezika sa neznatnom učestalošću nejezičkih leksema.*

Područje istraživanja nalazi se u zapadnom i jugozapadnom delu Rumunije, u kome je i najveća koncentracija stanovništva srpske nacionalnosti. U ovoj

studiji fokusiraćemo se samo na srpsku manjinu (srpsko-rumunske dvojezične porodice) koja živi u okruzima Arad, Timiš, Caraš-Severin i Mehedinci.

Uzorak istraživanja čine 20 trogeneracijskih porodica (ukupno 102 ispitanika). Posmatrano sa generacijskog aspekta, u istraživanju je učestvovalo 32 baba i deda (32,37%), 38 roditelja (37,25%), dok je najmlađu generaciju predstavljalo 32 dece, što je činilo 31,37% od ukupnog broja učesnika istraživanja

Jezičko-komunikacijska ponašanja u porodici

Na izbor jezika u prirodnoj spontanoj komunikaciji unutar porodice može uticati ne samo etnička i jezička struktura porodice, već i jezička sredina u kojoj porodica živi, kao i dvojezično vaspitanje deteta.

Kako bismo saznali učestalost upotrebe srpskog (manjinskog) ili rumunskog (većinskog) jezika u porodici, ispitanicima smo postavili sledeće pitanje: *Kojim jezikom najčešće komunicirate, odn. ste komunicirali sa roditeljima (supružnikom, ...)?* Primaoci tokom komunikacije bili su a) **roditelji**, b) **supružnici**, c) **deca**, d) **rođena braća i sestre**, e) **bake i deke sa majčine i očeve strane**, f) **unuci i širi krug srodnika**. Dobijeni rezultati su obrađeni frekvencijskom analizom (% odgovora) za sve tri generacije.

Pokazatelji uz pomoć kojih se ispituje međugeneracijski aspekt jezičko-komunikacijskog ponašanja članova porodice uključuju ordinalnu skalu (petostepena skala). **Leva strana skale** sa dve varijante (*1 – samo na srpskom; 2 – više na srpskom nego na rumunskom*) ukazuje na prvenstvo srpskog jezika. **Sredina skale** potvrdila je ravnotežu dvojezične komunikacije (*3 – podjednako na srpskom i rumunskom*), a **desna strana** – takođe sa dve varijante (*4 – više na rumunskom nego na srpskom; 5 – samo na rumunskom*) potvrdila je prvenstvo rumunskog jezika.

Najveću naklonjenost srpskom jeziku zabeležili smo kod najstarije generacije, gde ispitanici sa skoro svim primaocima razgovaraju (razgovarali su) samo na srpskom, odn. više na srpskom nego na rumunskom jeziku. Višejezičnost sredine u kojoj ispitanici žive, kao i porodični kontakti sa većinskim stanovništvom odrazili su se na komunikaciju sa rođacima, gde je 40,63% (N = 13) ispitanika navelo da komunicira kako na srpskom, tako i na rumunskom jeziku. Za dvojezičnu komunikaciju sa decom zalaže se 28,13% **baka i deka**. Zanimljivo je da 84,38% baka i deka sa svojim unucima komunicira samo na srpskom jeziku, samo 6,25% komunicira dvojezično, dok je 9,38% ispitanika za komunikaciju na rumunskom jeziku.

Dok **bake i deke** u okviru porodice najčešće komuniciraju samo na srpskom jeziku, roditelji koriste/koristili su srpski jezik samo u komunikaciji sa njihovim bakama i dekama, kako sa majčine (78,95%) tako i sa očeve (73,68%) strane i sa rođenom braćom i sestrama (63,16%). Znatno manje (47,37%) roditelja je u

komunikaciji sa svojim roditeljima samo za srpski jezik, a trend u izboru jezika usmeren je uglavnom ka dvojezičnoj komunikaciji (34,21%).

Sličnu tendenciju jezičko-komunikacijskog ponašanja uočili smo i u slučaju komunikacije **roditelja** sa njihovim partnerkama/partnerima (50,01%), odn. decom (60,53%). Većina roditelja (73,68%) sa svojim rođacima komunicira dvojezično, a samo 15,79% je za komunikaciju na rumunskom jeziku. Trend da se komunicira samo na rumunskom najizraženiji je u slučaju mešovitih porodica, kod kojih 21,05% ispitanika sa svojim partnerima komunicira samo na rumunskom jeziku.

Generacijski, i to u pravcu ka najmlađoj generaciji (deca), vidimo veliku naklonjenost dvojezičnoj komunikaciji. Više od polovine ispitanika (N=21; 65,63%) sa svojim roditeljima komunicira podjednako često na srpskom i na rumunskom jeziku, a samo 34,38% komunicira isključivo na srpskom, odn. više koriste srpski nego rumunski. Trend dvojezične komunikacije nauštrb jednojezične komunikacije na srpskom (31,25%), ima visoke vrednosti i u slučaju komunikacije sa rođenom braćom i sestrama (53,13%). Slično je i u slučaju komunikacije sa rođacima, gde 53,13% ispitanika u manje-više uravnoteženom obliku preferira dvojezičnu komunikaciju, dok jednojezičnu komunikaciju na srpskom jeziku preferira samo 31,25%, a na rumunskom 15,63% ispitanika.

Dok pripadnici **najmlađe generacije** sa roditeljima i rođacima komuniciraju dvojezično, sa bakama i dekama uglavnom komuniciraju na srpskom jeziku. Npr. sa bakom i dekom sa majčine strane na srpskom jeziku komunicira 68,75% (N=22) ispitanika, 15,63% bira dvojezičnu komunikaciju i isto toliko ispitanika (N=5; 15,63%) komunicira samo na rumunskom jeziku.

Tokom istraživanja zabeležili smo i 3 slučaja porodica koje su uključivale i četvrtu generaciju. Kod četvrtre generacije ovih porodica imali smo 5 ispitanika iz 2 kompletne porodice i jedne nepotpune (razvedene) porodice.

U slučaju dve navedene porodice, komunikacija između partnera odvija se samo na rumunskom jeziku (6,25%), a samo u slučaju treće (nepotpune) porodice komunikacija sa bivšim suprugom odvija se na srpskom jeziku (3,13%). Što se tiče komunikacije sa decom, moramo naglasiti da u pomenutoj porodici postoji dvojezično jezičko obrazovanje od strane jednog roditelja.

U druge dve porodice roditelji su jasno isplanirali komunikaciju u zavisnosti od jezičkih veština i metoda dvojezičnog obrazovanja. U slučaju prve porodice, otac koji je rumunske nacionalnosti, a njegovo znanje srpskog jezika je pasivno, sa sinom komunicira na rumunskom. Majka koja tečno govori i rumunski i srpski komunicira sa sinom na svom maternjem jeziku, odn. na srpskom. U drugoj porodici majka je rumunske nacionalnosti i sa ćerkom i sinom komunicira isključivo na rumunskom, dok otac, iako mu je maternji jezik rumunski, sa decom komunicira na očevom jeziku, tj. na srpskom.

U obe porodice roditelji međusobno komuniciraju na jeziku većinske zajednice, tj. na rumunskom. Iz toga proizilazi da pitanje jezičke komunikacije

u porodici ne mora da predstavlja samo problem pritiska većinske jezičke zajednice, već može biti i rezultat dobrog upravljanja jezikom, čiji uspeh zavisi od međusobnog dogovora roditelja i ostalih članova porodice.

Jezičko-komunikacijska ponašanja u javnosti

Sastavni deo istraživanja jezičko-komunikacijskog ponašanja članova srpsko-rumunskih dvojezičnih porodica bio je domen komunikacije u javnosti, koji smo podelili u sedam poddomena sledećim redosledom: jezik komunikacije a) *sa prijateljima*, b) *na radnom mestu*, c) *na ulici*, d) *u javnim službama*, e) *u trgovinskim radnjama*, f) *u zdravstvenim ustanovama* i g) jezik komunikacije *u ustanovama kulture*.

Podela jezičko-komunikacijskog ponašanja na domene i poddomene pomaže nam da shvatimo da je izbor jezika i teme koja je bila odgovarajuća za analizu ponašanja pojedinaca na nivou razgovora, povezani su sa opšteprihvaćenim sociokulturnim normama i očekivanjima. Izbor jezika kao zbir izbora velikog broja pojedinačnih slučajeva ogleda se u procesima *očuvanja jezika* ili *prelaska na drugi jezik* (Fišman, 2004, s. 118).

Pokazatelji jezičkog ponašanja ispitanika u javnosti uključivali su ordinalnu skalu, sličnu kao u slučaju pokazatelja kojima se ispituje jezičko ponašanje u porodici. Za tumačenje rezultata (tabela br. 2) osmislili smo kombinaciju pojedinačnih skala kako bismo dobijene podatke o toku jezičke komunikacije u javnosti mogli podeliti na tri sledeća nivoa: komunikacija u okviru ispitivanih poddomena na srpskom jeziku (1. *samo na srpskom*; 2. *više na srpskom nego na rumunskom*), uravnotežena komunikacija na srpskom i rumunskom jeziku (3. *i na srpskom i na rumunskom*) i komunikacija na rumunskom jeziku (4. *više na rumunskom nego na srpskom*; 5. *samo na rumunskom*).

Na osnovu direktnih terenskih posmatranja i rezultata istraživanja ustanovili smo da u okviru porodičnog jezičko-komunikacijskog domena izbor jezika jeste pitanje prvenstva, a istovremeno i pitanje nacionalne pripadnosti. Pretpostavljamo da u slučaju domena jezičkog ponašanja ispitanika u javnosti, jezik komunikacije će biti određen većinskom jezičkom zajednicom, a ne nacionalnošću niti davanjem prednosti jednom jezičkom kodu. Minimalan uticaj jezičke sredine može se javiti u slučaju jezičke komunikacije u krugu prijatelja, na ulici i u kulturnim ustanovama samo u slučaju kada manjinska jezička zajednica u određenom naselju čini većinu.

Jezičko ponašanje ispitanika u krugu prijatelja predstavlja poddomen koji čini „koridor“ između javnog i privatnog okruženja naših ispitanika. Ovu činjenicu potvrđuju i zabeležene visoke vrednosti uravnotežene dvojezične komunikacije (isti stepen upotrebe srpskog i rumunskog jezika), i to kod sve tri generacije – sa maksimumom (N=27; 71,05%) kod generacije roditelja i minimumom (N=11; 34,38%) kod generacije baka i deka.

Dok 34,38% **baka i deka** komunicira sa prijateljima podjednako često na srpskom i rumunskom, 53,13% komunicira samo na srpskom, a 9,38% samo na rumunskom jeziku. Iz navedenih podataka proističe da je uticaj većinskog jezičkog okruženja na jezičko ponašanje ispitanika u krugu prijatelja bio najizraženiji u **srednjoj i najmlađoj** generaciji, kod kojih samo 7,89% roditelja i 9,38% dece sa prijateljima komunicira na srpskom jeziku. Većina ispitanika komunicira dvojezično i to u velikoj meri – tačnije 21,05% roditelja, a 28,13% dece komunicira uglavnom jednojezično, tj. više na rumunskom nego na srpskom, odn. samo na rumunskom jeziku.

Trend uravnotežene dvojezične komunikacije sa tendencijom ka jednojezičnoj komunikaciji na srpskom jeziku (više na srpskom nego na rumunskom ili samo na srpskom) najviše se javljao u poddomenu jezičkog ponašanja u kulturnim ustanovama, a delimično i u poddomenu jezičkog ponašanja na ulici. Predviđajući generacijski aspekt jezičke komunikacije na ulici, polovina ispitanika (50,00%) iz generacije **baka i deka** koji žive u pretežno čisto srpskim selima navela je da najčešće govori samo srpskim jezikom. U slučaju ispitanika koji žive u naseljima sa rumunskim govornim stanovništvom, komunikacija se odvija samo na rumunskom (34,38%), ako u ovom tipu naselja postoje i korisnici srpskog jezika, onda je komunikacija na ulici dvojezična (15,63%). Jezičko-komunikacijsko ponašanje **baka i deka** uslovljeno je dugogodišnjim boravkom onih pripadnika srpske manjine sa kojima naši ispitanici dolaze u kontakt. Unutar **najmlađe generacije** situacija se znatno menja, jer pod uticajem većinskog jezičkog okruženja, korisnici srpskog jezika komuniciraju u velikoj meri (37,50%) dvojezično, čime se narušava „obrazac” karakterističan za jezičko-komunikacijsko ponašanje baka i deka, i to: „s Rumunom samo na rumunskom jeziku, sa Srbinom samo na srpskom”.

Na osnovu dobijenih podataka možemo konstatovati da visok procenat ispitanika daje prednost jednojezičnoj komunikaciji na rumunskom jeziku (34,38%), a samo 28,13% ispitanika na ulici komunicira uglavnom na srpskom jeziku. U poređenju sa najmlađom generacijom, jezičko-komunikacijsko ponašanje **roditelja** ima suprotnu tendenciju. Od ukupnog broja (N=38) ispitanika 39,47% (N=15) na ulici komunicira samo na srpskom, odn. više na srpskom nego na rumunskom, 31,58% (N = 12) komunicira dvojezično, a 28,95% komunicira samo na rumunskom, ili više na rumunskom nego na srpskom jeziku. Dok je jezički kod poddomena jezičkog ponašanja ispitanika na ulici bio u velikoj meri pod uticajem većinskog jezičkog okruženja čak i u slučaju nacionalno homogenih naselja, u poddomenu jezičkog ponašanja u kulturnim ustanovama uticaj većinskog jezika nije toliko naglašen. O tome svedoči i podatak da 46,88% baka i deka, 39,47% roditelja i 40,63% dece u ustanovama kulture komunicira samo na srpskom ili više na srpskom nego na rumunskom jeziku. Dvojezičnu komunikaciju, tj. upotrebu srpskog i rumunskog jezika, zabeležili smo samo kod 9,38% **baka i deka**, 31,58% **roditelja** i 21,88% **dece**. Dobijeni podaci koji referišu

o jednojezičnoj komunikaciji na rumunskom jeziku uglavnom se odnose na one ispitanike koji žive u etnički mešovitoj sredini i nemaju dovoljno uspostavljenu mrežu kulturnih institucija.

U kontekstu domena, među koje spadaju zdravstvene ustanove, javne službe i trgovinske radnje, za jezičko ponašanje srpske manjine u Rumuniji ključni su odnosi između pojedinih uloga kao što su: građanin – službenik; pacijent – lekar i kupac – prodavac. Na osnovu direktnog posmatranja na terenu i empirijskim istraživanjem, ustanovili smo da se komunikacija u zdravstvenim ustanovama uglavnom ostvaruje samo na rumunskom jeziku. Izuzetak predstavljaju dve mikrosredine u kojima je srpskoj manjini (i ne samo njoj) dostupan lekar koji govori srpski jezik. Na nivou makrosredine (okružne bolnice i sl.) komunikacija između pacijenta i lekara ostvaruje se većinom na rumunskom ili mađarskom jeziku. Slična situacija vlada i u poddomenu jezičkog ponašanja ispitanika u javnim službama, gde smo zabeležili veoma mali procenat komunikacije na srpskom jeziku (minimum (N=1; 3,13%) u okviru *najstarije generacije* i maksimum (N=3; 7,89 %) kod *generacije roditelja*). Drugačiju situaciju smo zabeležili u jezičkoj komunikaciji u trgovinskim radnjama, gde je 85,33% ukupnog broja od 102 ispitanika navelo da sa prodavcem komunicira uglavnom na rumunskom jeziku, 6,86% na srpskom, a samo 9,80% dvojezično.

Na kraju, analiziramo domen jezičke komunikacije na poslu. Prema rezultatima istraživanja – 62,50% baka i deka i 57,89% roditelja – komunikacija na poslu se odvija/ odvijala se na rumunskom jeziku. Na osnovu odgovora ispitanika (9,38% baka i deka i 34,21% roditelja) utvrdili smo da dvojezična komunikacija na poslu jeste prisutna/bila je prisutna samo ako u sastav radne makrosredine spadaju/spadali su dva (i više) radnika koji govore srpskim jezikom. U tom slučaju međusobno komuniciraju na srpskom, a sa ostatkom kolektiva i sa nadređenim na rumunskom jeziku. Jednojezična komunikacija (28,13% baka i deka i 7,89% roditelja) na srpskom jeziku jeste/bila je prisutna samo ako učesnici istraživanja rade/radili su (uglavnom u veoma malom timu) za filijale srpskih kompanija koje posluju u Rumuniji.

Zaključci

Istraživanjem smo utvrdili da je komunikacija na srpskom jeziku u javnom prostoru svakodnevni segment života srpskog stanovništva samo u onim opštinama u kojima većinu čini srpsko stanovništvo, dok je u naseljima sa etnički mešovitim stanovništvom komunikacija na srpskom jeziku marginalna. Predviđajući generacijski aspekt jezičko-komunikacijskog ponašanja, ustanovili smo da pripadnici najstarije generacije u porodičnoj komunikaciji preferiraju srpski jezik. Jezičku prednost u direktnoj komunikaciji određuje i sagovornik. Većina baka i deka sa unucima komunicira samo na srpskom jeziku. Veoma mali

procenat generacije baka i deka preferira dvojezičnu ili jednojezičnu komunikaciju na većinskom rumunskom jeziku. Dok je kod najstarije generacije dominantan položaj imala komunikacija na srpskom jeziku, kod generacije roditelja primećena je naklonjenost dvojezičnoj komunikaciji sa značajnim prelaskom na jednojezičnu komunikaciju na rumunskom jeziku. Dvojezična komunikacija u porodici bila je uslovljena etničkom i jezičkom strukturom porodice, što se odrazilo i na komunikaciju sa srodnicima. Ova činjenica odražava i jezičko-komunikacijsko ponašanje najmlađe generacije među članovima porodice. Kod ove generacije smo videli najveću naklonjenost dvojezičnoj komunikaciji sa njenim roditeljima. Trend dvojezične komunikacije na račun jednojezične, odnosno na račun srpskog jezika, značajno se povećava ako su sagovornici rođena braća i sestre i rođaci iz inostranstva.

U kontekstu dobijenih rezultata konstatujemo da je komunikacija na srpskom jeziku svakodnevni segment života srpske zajednice koja živi u etnički homogenim naseljima samo ako član porodice nije pripadnik većinskog stanovništva koji ne govori srpski jezik. Ako je član porodice pojedinac koji govori samo rumunski, onda se jednojezična komunikacija na srpskom jeziku povlači i prelazi se na dvojezičnu komunikaciju na srpskom i rumunskom jeziku. U slučaju porodica koje žive u etnički i jezički heterogenim zajednicama, dolazi do povlačenja jednojezične komunikacije na srpskom jeziku, a prednost dobija dvojezična komunikacija. Ovu komunikacijsku strategiju u porodičnom okruženju generacija roditelja većinom sprovodi namerno, žele da im deca istovremeno uče i rumunski i srpski jezik. U porodicama koje smo ispitali nismo uočili da je monolingvalna komunikacija na rumunskom jeziku dominantna. Srpski jezik je bio važan činilac u jačanju porodičnih odnosa, ali s druge strane, porodica je važan faktor koji utiče na prvenstvo i usavršavanje jezika upravo na osnovu broja i učestalosti jezičko-komunikacijskih interakcija.

Literatura

- Busch, 2013: B. Busch, *Mehrsprachigkeit*, Wien: UTB GmbH.
- Crystal, 1987: D. Crystal, *The Cambridge Encyclopedia of Language*, Cambridge: Cambridge University Pres.
- Čermák, 2001: F. Čermák, *Jazyk a jazykověda*, Praha: Karolinum.
- Dolník, 2013: J. Dolník, *Všeobecná jazykoveda: opis a vysvetľovanie jazyka*, Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Dolník, 2012: J. Dolník, *Sila jazyka*, Bratislava: Kaligram.
- Dolník, 2010: J. Dolník, *Jazyk – človek – kultúra*, Bratislava: Kaligram.
- Esch-Harding – Riley, 2008: E. Esch-Harding – P. Riley, *Bilingvní rodina* (prel. P. Le Roach a A. Zavadilová), Praha: Portál.
- Frey, 1945: J. W. Frey, *Amish ,Triple-Talk‘*. Durham: *American Speech*, XX-2, 31-42.

- Grosjean, 2015: F. Grosjean, *Bicultural bilinguals*, Thousand Oaks, Kalifornia: International Journal of Bilingualism, IX-5, 572-586.
- Grosjean, 1982: F. Grosjean, *Life with Two Languages: An Introduction to Bilingualism*, Cambridge: Harvard University Press.
- Kiss, 2022: J. Kiss, *Társadalom és nyelvhasználat*, Budapesta: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Labov, 1972: W. Labov, *Sociolinguistic Patterns*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Mak, 1935: W. Mak, *Zweisprachigkeit und Mischmundart in Oberschlesien*, in: *Schlesisches Jahrbuch für deutsche Kulturarbeit im gesamtschlesischen Raume* : 7 Jahrgang. Breslau: Korn Publisher, 41 – 52.
- Schmidt-Rohr, 1963: *Muttersprache*, Jena: Eugen Diederichs Verlag.

Mata Taran Andreici
Ianko Gubani

LANGUAGE-COMMUNICATION BEHAVIOR OF THE SERBIAN WITH MULTILINGUAL BACKGROUND OF THE ROMANIAN BANAT REGION

Summary

One of the most interesting aspects of the bilingualism is the fact, that there are two or more languages in the continuous contact of mental structures of the same person. This is connected with more questions aimed on intercultural communication, cognitive processes, linguistic manifestation and sociolinguistic aspects of the language-communication behavior of bilingualists. Linguistic behavior is understood as selection and use of the process in communicational interactions, in our case serb-romanian bilingualists. Given that the verbal interactions take place in concrete linguistic situation, following context areas are for the serb-romanian families in the romanian Banat region relevant: 1) historical-social context 2) context of the given speaking community 3) interaction context 4) language context. The aim of the study is the analysis of the language-communication behavior of the serb-romanian bilingualist families in the family and public environment. The partial aim of study is to identify factors that affect the language preferences depending on the communication domain.

Key words: multilingualism, communication domains, language behavior, Serbs in Romania, interculturality.